

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНИМИ В УКРАЇНІ

Дем'яненко Ю. О.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Академії Державної пенітенціарної служби*

Олефір Л. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри кримінального, кримінально-виконавчого
права та кримінології
Академії Державної пенітенціарної служби
м. Чернігів, Україна*

Неповнолітні є одною з тих категорій, яку віднесено в міжнародних стандартах до групи так званих «вразливих засуджених». Певна специфіка цих осіб, обумовлена розумовим розвитком, особливостями протікання психічних процесів та властивостями особистості, що витікають з їх віку. Так, відповідно до положень ст. 18 КК України, суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого настає кримінальна відповідальність. За загальним правилом відповідальність настає з 16 років, а в окремих випадках, передбачених ч. 2 ст. 22 КК України – з 14 років [1]. З огляду на вище зазначене неповнолітніми визнаються особи, які вчинили кримінальне правопорушення у віці від 14 до 18 років.

У відповідності до чинного КК України в ст. 98 визначено, що основними покараннями, які застосовуються до неповнолітніх, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення є:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи;
- 3) виправні роботи;
- 4) арешт;
- 5) позбавлення волі на певний строк [1].

Саме покарання у виді позбавлення волі на певний строк є найвищою мірою покарання, що застосовується до неповнолітніх правопорушників. Даний вид кримінального покарання відповідно до ч. 1 ст. 102 КК України призначається особам на строк від шести місяців до десяти років, а відповідно до п. 5 ч. 3 ст. 102 КК України за особливо тяжкий

злочин, поєднаний з умисним позбавленням життя людини, – на строк до п'ятнадцяти років [1].

Покарання у виді позбавлення волі на певний строк неповнолітні особи відбувають в спеціальних виховних установах (виховних колоніях) відповідно до ст. 11 КВК України. Згідно зі ст. 98 КВК України у колоніях встановлюється роздільне тримання: чоловіків і жінок, неповнолітніх і дорослих. Частиною 2 вище згадуваної статті передбачено, що вперше засуджені до позбавлення волі тримаються окремо від тих, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі на певний строк [2]. У відповідності до Наказу Міністерства юстиції України від 27.02.2017 № 680/5 «Про затвердження Порядку визначення засудженим виду установи виконання покарань, направлення для відбування покарання засуджених до позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі, арешту, обмеження волі та їх переведення, Положення про центральну та міжрегіональну комісії з питань визначення засудженим до позбавлення волі виду установи виконання покарань, місця відбування покарання особам, засудженим до позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі, арешту та обмеження волі, їх направлення і переведення для відбування покарання» передбачено, що засуджені до позбавлення волі відбувають покарання в одній виправній чи виховній колонії, як правило, у межах адміністративно-територіальної одиниці відповідно до їх місця проживання до засудження або місця постійного проживання родичів засуджених.

Неповнолітні особи, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, направляються із слідчих ізоляторів до виховних колоній [3].

За даними Державної кримінально-виконавчої служби України станом на 01.08.2021 року в Україні існує одна виховна колонія та один відповідний сектор в яких відбувало покарання 69 засуджених неповнолітніх [4].

В якості висновку з вище наведеного варто вказати на те, що існуючий стан справ порушує вимоги Кримінально-виконавчого законодавства в тій частині, що стосується роздільного тримання вперше засуджених осіб і тих, які вже відбували покарання так, як особи чоловічої статі відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк в межах однієї виховної колонії, а саме в Кременчуцькій виховній колонії. В той час, як ст. 143 КВК України передбачає право неповнолітніх осіб котрі відбувають покарання на одержання короткострокових побачень без обмежень і щомісяця одне тривале побачення. На нашу думку це може призвести до втрати соціальних в'язків з родиною так, як на території України на сьогоднішній день залишилася одна виховна колонія де утримуються особи чоловічої статі, та функціонує лише один сектор для неповнолітніх засуджених дівчат, а особи котрі відбувають там даний вид кримінального покарання до засудження проживали на території різних

областей України. Це ускладняє, а через деякі соціально-економічні чинники унеможливорює часті тривалі побачення, тим паче отримання короткострокові, що може ускладнювати процес виправлення та ресоціалізації, та може негативно вплинути на ступінь ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 1107. 2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.
3. Про затвердження Порядку визначення засудженим виду установи виконання покарань, направлення для відбування покарання засуджених до позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі, арешту, обмеження волі та їх переведення, Положення про центральну та міжрегіональну комісії з питань визначення засудженим до позбавлення волі виду установи виконання покарань, місця відбування покарання особам, засудженим до позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі, арешту та обмеження волі, їх направлення і переведення для відбування покарання: наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2017 р. № 680/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0265-17#Text> (дата звернення: 27.09.2021).
4. Загальна характеристика Державної кримінально-виконавчої служби України URL: <https://kvs.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%85%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-01.08.2021.pdf> (дата звернення: 27.09.2021).